

Veronika Němcová: Mezi retribuční a lidovým soudnictvím 50. let. Kontinuity a diskontinuity v soudních síních

Magisterská diplomová práce, FF UK 2018, 143 stran

Posudek vedoucího práce

Veronika Němcová ve své diplomové práci sleduje proměny soudnictví v Československu od příprav retribučních zákonů (v Londýně v letech 1943-1945) do poloviny padesátých let. Ústřední osu práce přitom tvoří vztah mezi diskurzem očisty společnosti a praxí souzení a trestání. Práce čerpá z poměrně bohaté sekundární literatury k problematice poválečných retribučních, z výrazně omezenější literatury k problematice soudnictví po roce 1948 a především z vydaných i nevydaných pramenů, od zápisů ze zasedání čs. vlády přes materiály mimořádných lidových soudů a vydané prameny k československé justici 1948-53 až po ego-dokumenty jako například paměti někdejšího okresního soudce Oto Ulče.

Práce je poměrně přehledně členěna; po základním vymezení centrální otázky (role soudců a soudnictví v českých zemích v rámci několika vln očisty společnosti) a tematických polí autorka postupuje do velké míry chronologicky. Líčí diskuze o poválečném přístupu ke kolaborantům, jež se odehrávaly v prostředí londýnské exilové vlády (zde zabíhá do kontextu dlouhodobějšího českého myšlení o národě a nacionalismu), pokračuje popisem praktického fungování „poválečné očisty“ v prostředí lidového soudnictví (všimá si role soudců z lidu), věnuje se sporům mezi komunistickými a nekomunistickými politiky o povahu soudnictví i praktickým problémům, soudcům z lidu a specifické roli advokátů v rámci retribučního soudnictví. Následně se pozornost autorky přesouvá k obnovení retribučních po únoru 1948 a k roli soudů, soudců a advokátů v procesu postupné proměny zaměření očisty společnosti (od „zrádců a kolaborantů“ k „třídním nepřátelům“ a politickým odpůrcům lidově demokratického zřízení). V závěru práce se autorka vrací k širším souvislostem očistných společenských procesů, moderního nacionalismu a celospolečenského traumatu, jímž česká a slovenská společnost procházely v souvislosti se zkušeností druhé světové války.

Jako téměř každému textu se pochopitelně dá i diplomové práci Veroniky Němcové leccos vytknout. Autorka velmi zajímavě a originálně vymezuje své výzkumné pole (soudy a soudnictví napříč několika tradičně odděleně pojednávanými etapami čs. dějin), formulace výzkumné otázky (role soudů, soudců a advokátů v různých fázích poválečných „očistných procesů“) by ovšem mohla být preciznější. Nabízely by se zároveň některé metodologické inspirace, jako například analýza kontinuit funkčních elit navzdory politickým zvrátům, jak ji v některých svých studiích pojednává Alf Lüdtke. Na takové nahlédnutí z ještě jiné perspektivy ovšem nezbyl čas – autorka pracovala s velkým množstvím materiálu a upřednostnila spíše narativní přístup. To není nutně na škodu, byť v některých pasážích

výpravný styl působí poněkud zdlouhavě; řada dlouhých citací i vlastních autorčiných pasáží by se dala bez větší újmy krátit. Některé pasáže textu, zejména v úvodu a ještě více v závěru práce, jsou spíše intuitivní než analytické povahy. Je rovněž třeba zmínit, že se práce vyznačuje častým nešvarem české historiografické produkce: předstírá, že pojednává o problematice celého československého státu, ve skutečnosti se ale zaměřuje výlučně na české země. Jazyk práce je sice kultivovaný a čtivý, na několika místech se ale autorka dopouští zbytečné ironizace dobového jazyka či rozhodování dobových aktérů (např. komunistických ministrů). To jinak dobře formulovanému textu zbytečně ubírá na přesvědčivosti.

Vedle těchto dílčích připomínek je ovšem třeba vyzdvihnout přínos a kvality předložené práce. Zmíním alespoň ty, které považuji za nejpodstatnější. Především je to samotné vymezení tématu, tedy sledování kontinuit a diskontinuit v českém soudnictví od sklonku války až přibližně do poloviny padesátých let. Autorka ukazuje nejen souvislosti mezi bezprostředně poválečnou a „komunistickou“ justicí (personální, i pokud jde o postupy a cíle), ale zároveň i personální propojení mezi soudnictvím (či advokací) třicátých a padesátých let. V práci se daří vcelku nenásilně propojovat rozdílné perspektivy, od analýzy diskurzu očisty až po každodenní rozhodování soudců a dalších pracovníků v justici na okresní úrovni, například o (ne)únosnosti těch či oněch kompromisů s mocí. Veronika Němcová na příkladech různých soudců či advokátů ukazuje mnohovrstevnatost společenské proměny, jež v sobě navzdory výrazným mezníkům 1945 a 1948 pod povrchem vždy nese mnohdy překvapivé rysy kontinuity. Jsou to přitom možná právě tyto souvislosti, které nám v budoucnu mohou pomoci vysvětlit opětnou proměnu soudnictví v druhé polovině padesátých a v šedesátých letech.

Práci Veroniky Němcové jednoznačně doporučuji k obhajobě. Při jejím zdařilém průběhu si dovedu představit i hodnocení práce stupněm výborná.

V Praze 19. ledna 2018

Mgr. et Mgr. Matěj Spurný, PhD.